

Az utolsó esély: a tudásalapú társadalom

Szellemi Bábel

Új Bábelt élünk: szellemi Bábelt. De Bábel tornyai megrendültek az elmúlt évtizedben. Mindaz, ami az emberi társadalom, az emberi civilizáció az elmúlt évszázadokban, évezredekben épült, mindaz amiben eddig hittünk, ami életünk alapját képezte — bizonyos formában gyökeresen átalakult, megfordult, megváltozott. Egy új korszak hajnalán ennek az átalakulásnak mi is a tanúi vagyunk: hisz benne élünk. A kérdés: felismerjük-e az átalakulást, annak szükségességét? Mert ez a folyamat megdöbbenést, riadalmat, ellenálást váltott és vált ki a társadalomból, - elsősorban a politikai, gazdasági és a szellemi elit részéről. A riadalom oka a szellemi alultápláltság, a presztízsféltés, a leértékelődés esélyének felismerése, a hivatali rang féltése, a berögződött struktúrákhoz való ragaszkodás, a megújulás képtelensége. De ez csak az egyik oldal, az egyik látószög. A másik oldalon ott vannak azok a tanárok, polgármesterek, lelkészek, politikusok, mérnökök, informatikusok, egyetemisták — sőt kétkezi emberek, akik a kritikai megjegyzések ellenére felismerték a lényegét, az újat. Az elmúlt tíz évben a világ nagy része, így Európa is megértette a döntéskényszert, a stratégiaváltoztatás szükségességét, s most – késve bár, de még nem későn – rajtunk a sor. Az új kor politikai neve: információs társadalom. Az új jövőkép neve: tudástársadalom. Az új területfejlesztési alternatíva: az intelligens térségek és települések programja¹.

Mit tehetünk ennek ismeretében? Késznek kell lennünk arra, hogy szellemileg felnőjünk, képesnek kell lennünk az állandó megújulásra, arra, hogy a tudást szinte minden órában, minden percben a magunkévá tegyük, hogy az Új Gazdaság, az Új Társadalom és az Új Világrend elképzelhetetlenül nehéz követelményei mellett megálljuk helyünket, hogy mindennek – ma még szinte felfoghatatlan – lehetőségeit és tárházát a magunk és környezetünk számára felhasználjuk, elő-

segítve ezzel egy új világkép: az intelligens polgárság és az öntudatosodott régiók megszületését itt, nálunk, ebben a térségben is.

Az információs és tudásalapú társadalom értelmezése

Mindezek után jogosan tehetjük fel a kérdést, hogy mit értünk mindezek alatt? Mi is az az információs társadalom és a tudásalapú társadalom? A kettő együtt kiegészíti egymást, elválaszthatatlanok egymástól, de nem egy és ugyanaz. Nehéz a válasz a kérdésre, mert mindezt egyértelműen a jelen pillanatban még nehéz meghatározni. Talán azt mondhatjuk rá, hogy a jövő, mely hirtelen elénk toppant, egy új világmodell, egy új téridő, mely az elmúlt, s az ezt megelőző korok után következik. Filozófiailag: egyszerre evolúció és káosz. Az eddigi világmagyarázatok a meghatározásnál értelmetlennek, üres fecsegésnek tűnhetnek, mert időben nem érzékeljük a változást. Hisz az idő és a tér még mindig elválik, a tér még mindig ismerős: az ostobák még mindig sikeresek, s látszólag még mindig egyetlenegy mozgatórugója van a világnak: a siker, s ami ezzel együtt jár – a pénz és a hatalom. Azonban, mindez már csak egyfajta illúzió, átmenet, a vagyont kezd relatívvá, sőt ködszerűvé válni. Valami változik, s tudjuk, hogy a változások általában a tehetségeket, a reformátorokat, a felfedezőket szeretik.

Varga Csaba szociológus, a tudásalapú társadalom egyik első magyar felismerője, Don Cuppitt tézisét alapul véve úgy véli, hogy „az információs társadalom egyik már most látható, de még erőteljesebben valószínűsíthető jellegzetessége az lesz, hogy számos eleme mégis szinte összehasonlíthatatlanul más lesz, mint ami létezett évezredek át: az 5000-8000 éves kulturális rend éli utolsó pillanatait”. Matolcsy György sze-

1 Varga Csaba: Intelligens Régiók Magyarországon, Agroinform Kiadóház – Stratégiakutató Intézet Kht. - Budapest, 2001.

2 Don Cuppitt: Eltűnt istenek nyomában. Kulturtrade, Budapest, 1997.

rint az emberiség eddigi útjából egyenesen következő átalakulás inkább lehetőségeket, kihívásokat rejt magában, amelyekhez a nyitottság, a bátorság és a kreativitás mint legfőbb erények szükségesek. Meggyőződésünk, hogy ezeknek a magyarság nincs híján.³

A tudásalapú társadalommal kapcsolatban Varga Csaba úgy véli, hogy ez „egy globális új modell, a pénzközpontú újkapitalizmus után szellemi tőke központú, alapvetően innovációs jellegű gazdaság és társadalom”.⁴ Csörgő Zoltán a tudástársadalmat egy olyan közösségnek tartja, „amelyben összekapcsolódik az eszköz (technológia) és a (társadalmi) cél, és mikro szinten olyan emberek alkotják ezt a közösséget, akikben egyensúlyra jut hagyomány és kreatív újítás, s az így megteremtett felelősségteljes szabadságban a külső és belső törvények, azaz önmaguk és világuk megismerésével értelmet találjon a létük, megtalálják testi, lelki, szellemi otthonukat.”⁵

A XXI. század tudástársadalmában, az információáramlás felgyorsulásával a kitörési pontok, a gazdasági tényezők a régiók — az intelligens régiók lesznek, ahol az egészséges munkamegosztás és az egymás közti rivalizálás fog érvényesülni, mintegy **Végső Határt**⁶ képezve. A nemzetállam fogalma meghaladottá válik⁷, megszűnik a több évszázados megosztottság, azzal hogy a versenyképesség megmarad, sőt az lesz a fő mozgatóerő, hajtóerő, de egyben az egymásra utaltság szellemi, s ezáltal gazdasági tényezője is.

Az intelligens régiót Rechnitzer János olyan térségi szerveződésként jellemzi, „amely hatékonyan alkalmazkodik a globális versenyhelyzet kihívásaihoz, a fejlődés kialakuló új formáihoz úgy, hogy képes hasznosítani saját fejlődési adottságait, ki tudja aknázni helyi potenciálját és innovációs közeget hoz létre.”⁸ Az eddigiekkel ellentétben az intelligens régiókban nem az áru és a tőke van vezető szerepben, hanem az adatok, az információk, ezzel együtt természetesen a tudásáramlás. Mindez azonban csak abban az esetben lehet sikeres, ha a régiót vezető kormányzat, a hatalom megfelelően irányítja, koordinálja, s igyekszik a külön-

féle felmerülő problémákat megoldani, azokra választ találni. Nem véletlenül, mert az intelligens régiókat „közös tudatú és érdekelttségű polgárok alkotják, akik ennek megfelelően közös identitástudattal és egységes jövőképpel is rendelkeznek és olyan civil kultúrát hoznak létre, amelyben meghatározó az önkéntes és kreatív a részvételük.”⁹ Az intelligens régió sikere elsősorban abban van, hogy kihasználja a globalizációt, a technikai fejlődést és az új tudás alkalmazásának a megfelelő irányvonalát.

Amennyiben ez nem sikerül, úgy könnyen krízis léphet fel, amit a magyar kutatók három csoportba soroltak: 1.) személyes (pl.: az elavult szemléletmódok továbbélése, morális igénytelenség, kimaradás az új tudásvilágból, stb.), 2.) területfejlesztési (a tudáshoz való hozzáférés hiánya, közösségi devianciák, korábbi – elsősorban politikai – struktúrákhoz való ragaszkodás, társadalmi értékek, erkölcsi normák átalakulása, stb.) 3.) közösségi/társadalmi (elavult hálózatok, tartós kimaradás az informatikai társadalomból, elavult területfejlesztési tervekhez való feltétlenül ragaszkodás, stb.)

Végleg megoldolni látszik Leibnitz tézise, miszerint „ez minden világok legjobbika”, hisz a társadalom a megújulás, az egyensúly és az egyenlőség elvén tovább fejlődik, s új tartalommal töltheti meg az eljövendő évszázadokat.

Globális stratégiák az információs társadalomban

Paul Kennedy szerint az információs forradalom a globalizációval egyidőben alakul ki „az információs forradalom hatására az információ, valamint a tudás létrehozásának és terjesztésének új körülménye”.¹⁰ Mindez hosszú távon azt jelenti, hogy a tudásalapú termeléssel szemben a hagyományos ipari termelés háttérbe szorul, leküzdhetővé válnak a ma még sokszor olyan áthághatatlanak tűnő akadályok, mint a tér, a határok és a távolságok. Tény, hogy az információbir-

3 Matolcsy György: Globális csapdák és magyar megoldások. In: Növekedés és globalizáció. Kairosz Kiadó / Növekedéskutató, 1999.

4 Varga Csaba: Intelligens Régiók Magyarországon. In: Intelligens térségek a globális világban

5 U.o.

6 Pető Bertalan: A technikai civilizáció és a lélek. Platon Könyvkiadó, Budapest, 2000.

7 Zygmunt Bauman: Modernség és ambivalencia. In: Multikulturalizmus (szerk. Feischmidt Margit) Osiris Kiadó - Láthatatlan Kollégium, Budapest, 1997.

8 Rechnitzer János: Szétszakadás vagy felzárkózás. A térszerkezetet alakító innovációk. MTA Regionális Kutatások Központja, Győr, 1993.

9 In: Varga Csaba: Intelligens Régiók Magyarországon

10 Paul Kennedy: A XXI. század küszöbén. Napvilág Kiadó, Budapest, 1997.

toklás egyre nagyobb értéket képvisel, s lassan versenybe száll a pénztőkével és az anyagi javakkal mind a gazdaságban, mind a politikai életben. Ezt felismerve, az Európai Unió 1993-ban (lemaradva az USA és Japán mögött) a **White Paper** néven ismertté vált tanulmányban fogalmazta meg ezzel kapcsolatos stratégiáját, mely a gazdasági növekedés és a versenyképesség fokozásának jövőjeként az európai információs infrastruktúra kiépítését jelölte meg. Mindezt az ún. Bangemann-jelentés követte 1994-ben, amely már a megvalósításhoz való út fontos lépéseit, elemeit is meghatározta.

1999 decemberében **Helsinkiben** hozta nyilvánosságra az Európai Bizottság Romano Prodi által vezetett kormánya az **eEurope** néven ismertté vált politikai nyilatkozatú programtervezetet¹¹, melyet az Új Gazdaság korszaka alapkövének is tekinthetünk. Az eEurope üzenete megfontolandó: az információs társadalom előnyeit mindannyiunknak ki kell használni, hisz az új korszak mindannyiunk életminőségén javíthat, mellyel alapvetően megváltoztathatjuk a demokráciáról vallott eddigi téziseinket is. Az on-line kormányzásra való átállás, az elektromos kereskedelem, az on-line egészségügy új korszakot nyithat az emberiség történetében. S hogy mindez nem csupán pusztán illúzió, nem utópisztikus elképzelés, bizonyítja az a tény, hogy ez a tervezet – s most ezt húzzuk alá – az Európai Bizottság politikai programjának az alapja!

Az elektronikus Európa programját 2000 márciusában a **Lisszabonban** megtartott rendkívüli csúcserkeztelen öntötték formába. A program az **eEurope Akcióterv** elnevezést kapta, amit 2000 júniusában hoztak nyilvánosságra¹², s ennek értelmében: biztosítani **kell az olcsó, gyors és biztonságos internetet** (a gyors hozzáférést, a kutatók és a diákok gyors kiszolgálását, valamint a biztonságos hálózatokat és az intelligens kártyákat). Mert alapvetően fontos a **befektetés az emberekbe és az ismeretekbe** (az európai ifjúság beléptetése a digitális korszakba, a munka megszervezése a tudás-alapú társadalomban és mindenki részvétele a tudásalapú gazdaságban). Ugyanígy az **internet használatának ösztönzése** (az e-kereskedelem elősegítése, az elektronikus közigazgatás: elektronikus hozzáférés a közszolgáltatáshoz, a távegészségügy megteremtése, a globális hálózatok digitalizálása, s ennek megfelelően a intelligens közlekedési rendszerek kialakítása).

Az eEurope stratégiájával kapcsolatban a fentiek gondos elemzése után egyértelműen levonhatjuk a következtetést, hogy mindez egy merőben új gazdasági stratégia, melynek értelmében Európa jövőjét bizonyos rendszerben fogják megszervezni, biztos alapokra helyezni. A felfogás újdonsága, hogy a gazdaságfejlesztés keretébe sorolja az eddig ettől távol tartott oktatást és egészségügyet is.

Mindezen ismeretek után számunkra a 2000. május 11-12-én Varsóban megrendezett Európai Miniszeri Konferencia zárónyilatkozata, az ún. **Varsói nyilatkozat** bír alapvető fontossággal, hisz ebben fektették le azt az elvet, hogy az uniós tagság egyik alapfeltétele az információs társadalom fejlesztésére kidolgozott alapelvek adaptációja. Magyarán, ha a Vajdaság, Szerbia egy szép napon az Eu tagja kíván lenni, akkor a kelet-európai országokhoz hasonlóan érvényesíteni kell a regionális fejlesztési politikát és az információs társadalom célkitűzéseit.

Mit jelent ez a gyakorlatban? Csak párat emelnék ki: haladéktalanul hozzá kell kezdeni a telekommunikáció és az ezzel kapcsolatos piac liberalizálásához, haladéktalanul bevezetni és versenyképessé tenni az IKT-t (információs-kommunikációs-technológiát), meg kell valósítani az elektronikus aláírást és fogyasztóvédelmet, fejleszteni a kis- és középvállalkozók e-business felfogását, biztosítani az általános, a közép-, a főiskolák és egyetemek internetes multimediális hozzáférhetőségét – sőt azt a tanterv részévé kell tenni, biztosítani kell a regionális fejlesztési politikákban, tervekben és célokban az információs társadalom alapvető céljait, kihasználni a Phare-program és az IT projektek adta lehetőségeket....

A mi helyzetünket nehezíti az a szomorú tény, hogy két évvel a rendszerváltás után sem indult be a gyakorlati privatizáció, a modern adózási rendszer bevezetése és mindaz a szükséges reformfolyamat, megszorító intézkedés, amin a tranzícióban lévő országok nagy része többé-kevésbé már így vagy úgy, de túljutott. Szerbia, s ezen belül a Vajdaság esetében merőben más a helyzet, a reformfolyamatokba tehát be kell építenünk az elmúlt évtizedben bekövetkezett gyökeres változásokat is. Amennyiben ez nem történik meg, amennyiben ezt nem kezdjük meg mihamarabb, úgy a lépéshátrány nemhogy csökkeni, hanem éppen ellenkezőleg – nőni fog.

11 www.inco.hu - 2000/1.

12 www.inco.hu - 2000/2

Ezt támasztja alá, hogy a Varsói nyilatkozat elfogadása után már elkészült a 2005-ig szóló intézkedések költségvetésének javaslata, **Európai digitális tartalom a világhálón** címmel¹³, mely szerint olyan környezetet kell létrehozni, ahol a piaci kezdeményezések, az európai kreativitás, Európa kulturális sokfélesége és technológiai erősségei piacilag kihasználhatóvá válnak.

Az EU-ban a területfejlesztés irányelveit a Strassbourg-Hannover CEMAT konferencián fektették le 2000. szeptember 7-én és 8-án. Bár az itt meghatározott irányelveket eddig számos kritika, szakmai megjegyzés érte, az mindenesetre egyértelművé vált, hogy a globalizációval szemben adható legmegfelelőbb válasz a régiók kezében van. A területfejlesztésben tehát „nincs más esély, mint a térségi szerkezetet átalakító információs társadalom elfogadása és fejlesztése”.¹⁴

Mindez azt jelenti, hogy az **intelligens régióban** (pénzügyi, befektetési központ, információs software, elektronikai központ, logisztikai csomópont) létre kell jönnie az **intelligens városoknak** (minden lakásban és irodában telefon-, kábel-, vagy mobilalapú internet-hozzáféréssel, öt-hét nyelven oktató virtuális egyetemmel, biotechnológiai központtal), az **intelligens kistérségeknek** (kutatásfejlesztő központok, gazdasági-társadalmi fejlesztések), a **technológiai övezeteknek** (tudományparkok, innovációs parkok, jövőparkok) és az **intelligens településeknek** (médiaparkok, filmgyárak, digitális televíziók, tudáscsatomák).

Mi tehát a jövő? A jövő a globalizáció által fokozatosan létrejövő – történelmi terminológiával élve és idézőjelbe téve — egységes birodalom, ahol a régiók játsszák majd a fő szerepet. Nem véletlenül, hisz a globalizációval szemben éppen a lokalitás, az egymással való együttműködés léphet fel sikeresen. A folyamat már beindult, Európában eddig huszonnyolc **IRISI** (interregionális információs társadalom) és **RISI** (regionális információs társadalom) projekt valósult meg - elsősorban Skandináviában és Angliában. És ami a lényeg: nem központilag, nem kormányok hozták ezeket létre, hanem mindenütt a regionális akarat.

A jövő tehát elkezdődött, s rajtunk áll, hogy ezt kihasználjuk, éljünk vele. Ha most nem tesszük meg az első lépést, ha a bemerevedettség, a megrögzöttség, az önzés kerekedik felül, akkor jó eséllyel pályázhatunk

az „Európa rezervátuma” címre, ahová majd turisták jönnek a múlt technikai színvonalát és a helyhez, az új röghöz kötöttséget tanulmányozni.

Globalizáció és regionalizáció Huntington ellenelmélete a civilizációk összecsapásáról

Ez eddig elhangzottak után jogosan merülhet fel bennünk a kérdés, hogy hogyan definiáljuk az eddig emlegetett két kulcsszavunkat? Hogyan határozzuk meg a globalizáció, illetve a regionalizáció fogalmát?

A globalizációt gyakorlatilag egy teljes egészet alkotó rendszerként kell felfognunk, melynek alapcélja, hogy a földi civilizáció egy egységes egésszé váljék. Ez az egységesülési folyamat mára már elérte a harmadik világ országait is, s egyértelművé vált, hogy mindazok a térségek (országok), melyek ebből kima-radnak, a vesztesek táborába kerülhetnek, hisz a kevésbé fejlett országok csak egy globális világban, gazdaságban erősödhetnek meg. A globalizáció több szintű: vagy totális, vagy részleges. Nyilvánvaló, hogy a nemzetállami szint fokozatosan alávetődik a globalizációban, s a lokalitáson keresztül eléri az adott ország összes állampolgárát. A globalizáció mindannyiunk számára kézzelfogható kifejeződése a globális gazdasági-pénzügyi rendszer, mely már most jelentős hatással van mindennapi életünkre. Varga Csaba szociológus szerint „a földi globalizáció a harmadik évezred elején még egyszerre uralkodás és alávetettség, tömegtársadalom és egyedi lokális társadalom, egységesített tömegkultúra és az egész világra ható egyedi kultúrák hálózata”.¹⁵

Samuel P. Huntington *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*¹⁶ című hatalmas munkájában, melyet először a *Foreign Affairs* című folyóiratban 1993-ban publikált, s amely *A civilizációk összecsapása* című tanulmányának folytatása, ezt az egész kérdéskört teljesen más szemszögből közelíti meg. Huntington elmélete szerint mindaz, ami társadalmunkban jelenleg zajlik egy komplex átalakulási folyamat, melyben felerősödik a vallásosság, s a globalizációs folyamattal egyidőben hatalmas civilizációs összecsapá-

13 www.omikk.hu/omikk/digkonyv/euif/euif004melleklet.htm

14 Varga Csaba in: *Intelligens térségek a globális világban*

15 Varga Csaba: *Társadalom és tudásrégió - elméletek és víziók* in.: *A legutolsó utolsó esély. Stratégiakutató Intézet, Nagykovácsi, 2001.*

16 *Európa Könyvkiadó, Budapest, 2002*

sok előtt állunk. Huntington véleménye szerint kilenc civilizáció küzdelme van kialakulóban, s a jövőt ezek egymáshoz való viszonya határozza meg. Ezek a civilizációk: a nyugati, a latin-amerikai, az afrikai, az iszlám, a kínai, a hindu, az ortodox, a buddhista s a japán. Mondanivalójának lényege: a Nyugat válságban van, teljesítményének maximumát a XX. század első felében elérte, azóta folyamatos mélyrepülés, tévesztés tapasztalható a nyugati társadalmak életében. A fő összecsapás nyugat és kelet, az iszlám és a magát demokráciának tartó társadalmak között már nem sokáig tartható, hiszen a nyugati civilizáció lakossága folyamatosan csökken, ezzel szemben az iszlám világ népessége robbanással fenyeget, a szegénység és a kiáztalanság pedig a szélsőségeig kiélezheti a viszonyt a két civilizáció között. Ékes példája ennek szeptember 11-e, vagy a nemrégiben kitört és mára már befejeződött II. öbölháború.

Nem osztjuk Huntington borúlátó nézetét térségünkkel kapcsolatban, s hisszük, hogy Európa egységesülése nem állhat meg Röszkénél, illetve Nagylaknál. Ezt az optimizmusunkat támasztja alá Romano Prodi nemrégiben tett kijelentése, miszerint „nem az a kérdés, hogy a Balkán csatlakozni fog-e Európához, s hogy ezen államok ezt akarják-e, hanem az a kérdés, hogy mindez mikor és hogyan fog megtörténni”.¹⁷

Huntington elméletét is figyelembe véve leszögezhetjük, hogy az egységes Európa, melynek belátható időn belül mi is a tagjaivá válhatunk, egy teljesen új dimenziót, fejlődési irányt jelenthet ennek a térségnek is. Prodi üzenete világossá kell, hogy tegye: akarjuk, vagy nem, ez a térség rövidesen integrálódik Európába, vele együtt teljessé válik a globalizáció is. S mi jobban tesszük, ha nem ellenkezünk, s mindezt a magunk javára fordítjuk.

Mindez tehát azt jelenti, hogy a globalizációban a lokalizáción keresztül a legfelső szinten a világ egységessé válik, miközben a helyi egyediség az alsó szinteken láthatóvá és értelmezhetővé válik. Míg a második évezred a regionális nagyhatalmak és a nemzetállamok korszaka volt, ahol a lokalitás elszigetelt jelenség volt, addig a globalizáció kora ennek az ellenkezője: nemzetállamok államiságukat fokozatosan feladják a lokalitások - régiók javára.

A régiók világában a határok gyakorlatilag megszűnnek, fokozatosan eltűnnek. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a térképeken szereplő határok nem ott lesznek, ahol azokat a történelem során meghúzták (bár közigazgatásilag igen!), hisz a régió fogalma is átalakul, szerepe megváltozik – egyfajta tudás-, intelligens régióvá alakul át. Nagy változást jelent ez, hisz a huszadik században a régiókra elsősorban a nemzetállami központi akarat végrehajtójaként tekintettek.

Az átalakulás révén Európában a régió a térszerkezetben a középső szintet foglalja el a nemzeti és a helyi szint között, s az három elemre bontható: nagyrégióra, régióra és megyére. A régiók már nemcsak egy országon belüli területi egységként szerepelnek, hanem átlépik az államhatárokat, létrejönnek az új kontinentális nagyrégiók, melyek jelentősen átalakítják egy-egy régió szerepkörét. A mi esetünkben ez azt jelenti, hogy a Trianon előtti vármegyéket egyfajta régiók kiindulási pontjának is tekinthetjük, melyek rövidesen újraszületnek (de nem a maga régi történelmi valóságában – azok csak régiószervező háttéremként jelennek meg) és újra fontos szerepkörrel rendelkezhetnek. Példa erre az egykori Zemplén, vagy Torontál vármegye. Ez azonban egyelőre nem jelenti azt, hogy egy-egy magyar régió már szervesen beilleszkedett volna a közép-európai nagyrégióba, hisz a folyamat maga még csak most kezdődött el. Cséfalvay Zoltán¹⁸ szerint a közép-európai régió-övezet sokáig csak Bécsig nyúlt el, s a kilencvenes évek történelmi átalakulása indította el azt a folyamatot, melynek hatására a fejlett régiók átlépték az osztrák–magyar határt és a Győr–Tatabánya, illetve a Szombathely–Veszprém–Székesfehérvár vonalon elérték Budapestet (és Pozsonyt – Párizsból vagy Berlinből szemlélve¹⁹).

A Kárpát-medencében létrejövő régiók, illetve kistérségek, mivel azok eddig közigazgatásilag nem léteztek, így határaik, szerepkörük sem eshet egybe a régi, történelmi vármegyékkel. Ezért a régiók létrejöttük után történelmi képződménynek tekinthetők. A létrejövő régiók térszerkezetét elsősorban az információs kor (a tudásalapú társadalom) fogja meghatározni, s az fogja átszabni a területi-társadalmi egységeket is. Fontos azonban kiemelnünk (s minduntalan hangsúlyozni valónak tartjuk) azt, hogy mindez nem jelenti egyben azt is, hogy rövid időn belül ezek a régiók politikailag is

17 A nemrégiben Belgrádban megrendezett Délkelet-európai Együttműködési Folyamat tagországainak csúcstalálkozóján a Horvát Televízióknak adott interjúban

18 Cséfalvay Zoltán: Helyünk a nap alatt... Kairosz Kiadó, Miénk a 21. század sorozat, 1999.

19 A legújabb elméletek szerint

önálló szubjektumként szerepelnek majd mindennapi életünkben. Az itt elmondottak csupán gazdasági értelemben igazak, mert az egységesülő Európában belátható ideig az államok adminisztratív határai fennmaradnak, s ezzel együtt fennmaradnak az egyes államok közigazgatási egységei is. Az egységesülés elsősorban gazdasági egységesülést jelent. Azonban a regionalizáció történelmi szükségszerűség, egyenes folytatása – hogy csak rövid időre menjünk vissza a történelemben – az ipari forradalom hatására létrejövő vasúthálózat által kialakult térszerkezetnek, vagy a szocialista államberendezkedés által megrajzolt területi egységeknek.

Összegezve az elmondottakat, a régiók öt szerveződési folyamat hatására jöttek létre : 1.) természeti-környezeti, 2.) történelmi-néprajzi, 3.) gazdasági-társadalmi-politikai, 4.) kulturális-szimbolikus, 5.) információs-kommunikációs.

Európában az utolsóként említett folyamatnak van a legnagyobb hatása. A globalizáció alternatívája a lokalizáció, annak ellenére, hogy a két folyamat egymásra van utalva, s majdhogynem szimbiózis állapítható meg a két folyamat között. A lokalitás és a globalitás új határa – ahogy azt Varga Csaba jól megfogalmazza – konfliktushelyzetet mutat, miközben a lokális és a globális világ szükségképpen gazdag együttműködést takar.

